

thæ.¹ Videtur luminare majus retraxisse radios suos, ne aut pendentem videret Dominum, aut impii blasphemantes sua luce fruerentur. Talis autem retractio radiorum non est sic intelligenda, quasi sol in sua potestate habeat radios emittere vel retrahere; non enim ex electione, sed ex natura radios emittit, ut dicit Dionys., 4 c. de Divin. nomin.; sed sol dicitur retraxisse radios, in quantum divina virtute factum est, ut solis radii ad terram non pervenirent. Origenes autem dicit hoc accidisse per interpositionem nubium. Unde super Matth. dicit²: Conveniens est intelligere, quasdam tenebrosissimas nubes nullas et magnas concurrisset super Jerusalem, et terram Judææ, et ideo factæ sunt tenebræ profundæ a sexta hora usque ad nonam. Arbitror enim sicut cætera signa, quæ facta sunt in passione, scilicet, quod velum templi est scissum, quod terra tremuit, etc., in Jerusalem tantummodo facta sunt, ita et hoc. Aut si latius voluerit quis extendere ad terram Judææ, propter hoc quod dicitur: Tenebræ factæ sunt in universa terra; quod intelligitur de terra Judææ, sicut in 3 lib. Regum dicit Abdias ad Eliam: Vivit Dominus Deus tuus, quia non est gens aut regnum ubi non miserit dominus meus quærere te, ostendens quod eum quæsierat in gentibus quæ sunt circa Judæam. Sed circa hoc magis credendum est Dionysio, qui oculata fide insperavit hoc accidisse per interpositionem lunæ inter nos et solem. Dicit enim in Ep. ad Polycarpum³: Inopinabiliter soli lunam incidentem videbamus, in Ægypto, scilicet, existentes, ut ibidem dicitur. Et designat ibi quatuor miracula.

Quorum primum est, quod naturalis eclipsis solis per interpositionem lunæ, nunquam accidit, nisi tempore conjunctionis solis et lunæ; tunc autem erat luna in oppositione ad solem, decima quinta existens, quia erat Pascha Judæorum. Unde dicit⁴: Non enim erat conjunctionis tempus. Secundum miraculum est, quod cum circa horam sextam luna visa fuisset simul cum sole in medio cæli, in vespere apparuit suo loco, id est, in oriente, opposita soli. Unde dicit⁵: Rursus ipsam vidimus, scilicet, lunam, a nona hora (in qua, scilicet, recessit a

¹ In c. 27, super illud: Ab hora 6 tenebræ factæ sunt, t. 9.

² Hom. 35 in Mat., in 5 f. ante fin., t. 3.

³ Post med. illius.

⁴ Loco nunc dicto.

⁵ In prædict. ep. ad Polycarpum, a mæd. illius.

sole cessantibus tenebris) usque ad vesperam, supernaturaliter constitutam ad diametrum solis, id est, ut diametraliter esset soli opposita; et sic patet, quod non est turbatus consuetus temporum cursus, quia divina virtute factum est, et quod ad solem supernaturaliter accederet præter tempus debitum, et quod a sole recedens, in locum proprium restitueretur tempore debito. Tertium miraculum est, quod naturalis eclipsis semper incipit ab occidentali parte solis, et pervenit usque ad orientalem. Et hoc ideo, quia luna secundum proprium motum, quo movetur ab occidente in orientem, est velocior sole in suo proprio motu, et ideo luna ab occidente veniens attingit solem, et pertransit ipsum, ad orientem tendens. Sed tunc luna jam pertransiverat solem, et distabat ab eo quasi per medietatem circuli, in oppositione existens, unde oportuit, quod reverteretur ad orientem versus solem, et attingeret ipsum primo ex parte orientali, procedens versus occidentem. Et hoc est quod dicit: Eclipsim etiam ipsam ex oriente vidimus inchoatam, ei usque ad solem terminum venientem (quia totum solem eclipsavit), postea regredientem. Quartum miraculum fuit, quod in naturali eclipsi ex eadem parte incipit sol prius reapparere, ex qua parte incepit prius obscurari; quia scilicet luna se soli subjiciens naturali suo motu solem pertransit versus orientem, et ita partem occidentalem solis, quam primo occupat, primo etiam derelinquit. Sed tunc luna miraculose ab oriente versus occidentem rediens, non pertransivit solem, ut esset eo occidentalior; sed postquam pervenit ad terminum solis, reversa est versus orientem; et ita partem solis, quam ultimo occupavit, primo etiam derelinquit. Et sic ex parte orientali inchoata fuit eclipsis, sed in parte occidentali prius incepit claritas apparere: Et hoc est quod dicit: Et rursus vidimus non ex eodem, id est, non ex eadem parte solis, et defectum et purgationem, sed e converso secundum diametrum factam. Quintum miraculum addit Chrysostomus, super Matth.¹, dicens, quod tribus horis tunc tenebræ permanserunt, cum eclipsis solis in momento pertranseret; non enim habet moram, ut sciunt illi qui consideraverunt. Unde datur intelligi quod luna quieverit sub sole, nisi forte velimus dicere, quod tempus tenebrarum computatur ab instanti, quo sol incepit obscurari, usque ad instans, in quo totaliter fuit repurgatus. Sed sicut Origenes di-

¹ Hom. 89 in Matth., non multum longe a princ.

cit super Matth.¹, adversus hoc filii sæculi hujus dicunt: Quomodo hoc factum tam mirabile nemo Græcorum aut barbarorum scripsit? Et dicit, quod quidam nomine Phlegon in Chronicis suis scripsit hoc in principatu Tiberii Cæsaris factum, sed non signavit, quod fuerit in luna plena. Potuit ergo hoc contingere, quia astrologi ubique terrarum tunc temporis existentes non sollicitabantur de observanda eclipsi, quia tunc tempus non erat, sed illam obscuritatem ex aliqua passione aeris accidere putaverunt. Sed in Ægypto, ubi raro nubes apparerent propter aeris serenitatem, permotus est Dionysius et socii ejus, ut prædicta circa illam obscuritatem observarent.

Ad tertium dicendum, quod tunc præcipue oportebat in Christo divinitatem per miracula ostendere, quando in eo maxime apparebat infirmitas secundum humanam naturam. Et ideo in Christi nativitate stella nova in cælo apparuit. Unde Maximus dicit, in serm. Nativ.: Si præsepe despicias, erige parumper oculos, et novam in cælo stellam, protestantem mundo nativitatem Dominicam contuere. In passione autem adhuc major infirmitas circa humanitatem Christi apparuit, et ideo oportuit ut majora miracula ostenderentur circa principalia mundi luminaria. Et sicut Chrysostomus dicit super Matth.²: Hoc est signum quod petentibus promittebat dare dicens: Generatio prava et adultera signum quærit, et signum non dabitur ei, nisi signum Jonæ Prophetæ, crucem significans et resurrectionem. Etenim multo mirabilius est in eo qui crucifixus erat hoc fieri, quam in eo ambulante super terram.

COMMENTARIUS.

1. In hoc articulo D. Thomas totus est in explicandis signis cælestibus quæ in morte Christi contigerunt. De qua re inferius suo loco disputandum a nobis est, sicut suo etiam loco supra disseruimus de signo cælestis syderis, quod tempore nativitatis Christi Magis apparuit (quod hic D. Thomas in sol. ad 3 attingit), ideoque hoc loco non est nobis amplius immorandum.

2. Verba Augustini de potentia creaturarum obedientiali, quomodo intelligenda. — Solum in solut. ad 4, sano modo intelligenda sunt verba illa quæ D. Thomas ex Augustino affert, id esse cujusque rei naturam, quod Deus fa-

¹ Hom. 35.

² 89 in Mat., circa pr.

cit, et ideo nihil posse Deum facere in creatura, quod sit contra naturam ejus, nec eorumpi aliquo modo cælum, si a suo naturali motu a Deo immutetur, corrumpendum autem fore, si ab aliqua creatura immutaretur. Nam per hæc verba solum indicata est potentia obedientialis, quam omnis creatura habet, ut Deo obediat, ratione cujus dicitur habere quamdam universalem propensionem ad omnia, quæ Deus in ea operari voluerit. Non est autem negandum quin unaquæque res habeat suam propriam, particularemque naturam, et connaturales proprietates, quæ tales sunt, non solum, quia a Deo donantur, sed quia ipsa res ex se illas postulat. Unde si iis privetur, a quocumque privetur, sive a Deo, sive a creatura, aliquid præter naturam patietur, et ex parte corrumpetur, ac imperfecta manebit.

ARTICULUS III.

Utrum convenienter Christus circa homines miracula fecerit.

1. Ad tertium sic proceditur. Videtur quod inconvenienter Christus circa homines miracula fecerit. In homine enim potior est anima quam corpus. Sed circa corpora, multa miracula Christus fecit, circa animas vero nulla miracula legitur fecisse; nam neque aliquos incredulos ad fidem virtuose convertit, sed admonendo, et exteriora miracula ostendendo; neque etiam aliquos fatuos sapientes legitur fecisse. Ergo videtur quod non convenienter sit circa homines miracula operatus.

2. Præterea, sicut supra dictum est¹, Christus faciebat miracula virtute divina, cujus proprium est subito operari et perfecte absque adminiculo alicujus. Sed Christus non semper subito homines curavit quantum ad corpus; dicitur enim Marc. 8, quod, apprehensa manu cæci, eduxit eum extra vicum, et exspuens in oculos ejus, impositis manibus, interrogavit eum si quid videret, et aspiciens ait: Video homines velut arbores ambulantes. Deinde iterum imposuit manus super oculos ejus, et cepit videre, et restitutus est ei visus, ita ut clare videret omnia. Et sic patet, quod non subito eum curavit; sed primo quidem imperfecte, et per sputum. Ergo videtur, non convenienter circa homines miracula fecisse.

Q. præc., art. 2.

3. Præterea, quæ se invicem non consequuntur, non oportet quod simul tollantur. Sed ægritudo corporalis non semper ex peccato causatur, ut patet per illud, quod Dominus dicit, Joann. 6: Neque hic peccavit, neque parentes ejus, ut cæcus nasceretur. Non ergo oportuit, ut hominibus corporum curationem quærentibus peccata dimitteret, sicut legitur fecisse circa paralyticum, Matt. 9. Præsertim quia sanatio corporalis, cum sit minus, quam remissio peccatorum, non videtur esse sufficiens argumentum, quod possit peccata dimittere.

4. Præterea, miracula Christi facta sunt ad confirmationem doctrinæ ipsius, et testimonium divinitatis ejus, ut supra dictum est¹. Sed nullus debet impedire finem operis sui. Ergo videtur inconvenienter Christus quibusdam miraculose curatis præcepisse, ut nemini dicerent, ut patet Matth. 9 et Marc. 8, præsertim quia quibusdam aliis mandavit, ut miracula circa se facta publicarent, sicut Marc. 5 legitur, quod dixit ei, quem a dæmonibus liberaverat: Vade in domum tuam ad tuos, et annuntia eis quanta tibi Dominus fecerit.

Sed contra est, quod dicitur Marc. 7: Bene omnia fecit, et surdos fecit audire, et mutos loqui.

Respondeo dicendum, quod ea quæ sunt ad finem, debent fini esse proportionata. Christus autem ad hoc in mundum venerat, et docebat, ut homines salvos faceret, secundum illud Joann. 3: Non enim misit Deus Filium suum in mundum ut judicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum. Et ideo conveniens fuit ut Christus particulariter homines miraculose curando ostenderet se esse universalem et spiritualem hominum salvatorem.

Ad primum ergo dicendum, quod ea, quæ sunt ad finem, distinguuntur ab ipso fine. Miracula autem, a Christo facta, ordinabantur, sicut ad finem, ad rationalis partis salutem, quæ consistit in sapientiæ illustratione et hominum justificatione; quorum primum præsupponit secundum, quia, ut dicitur Sap. 1, in malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Justificare autem homines non conveniebat nisi eis volentibus; hoc enim esset et contra rationem justitiæ, quæ rectitudinem voluntatis importat, et etiam contra rationem humanæ naturæ, quæ libero arbitrio ad bonum ducenda est, non autem per coactionem. Christus ergo virtute divina interius homines justificavit, non ta-

¹ Q. præc., art. 4.

men eis invocatis; nec hoc ad miracula pertinet, sed ad miraculorum finem. Et similiter etiam virtute divina simplicibus discipulis divinam sapientiam infudit. Unde dicit eis, Luc. 21: Ego dabo vobis os et sapientiam, cui non poterunt resistere et contradicere omnes adversarii vestri. Quod quidem quantum ad interiorum illuminationem inter visibilia miracula non numeratur, sed solum quantum ad exteriorum actum, in quantum, scilicet, videbant homines, eos, qui fuerant illiterati et simplices, tam sapienter et constanter loqui. Unde dicitur Act. 4: Videntes Judæi Petri constantiam et Joannis, comperto quod homines essent sine litteris et idiotæ, admirabantur. Et tamen hujusmodi spirituales effectus, etsi a miraculis visibilibus distinguuntur, sunt tamen quædam testimonia doctrinæ et virtutis Christi, secundum illud Heb. 2: Contestante Deo signis et portentis, et variis virtutibus, et Spiritus Sancti distributionibus. Sed tamen circa animas hominum, et maxime quantum ad immutandas inferiores vires, Christus aliqua miracula fecit. Unde Hier. super illud Matt. 9: Surgens, secutus est eum, dicit¹: Fulgor ipse, et majestas divinitatis occultæ, quæ etiam in facie relucebat humana, videntes ad se trahere poterat ex primo aspectu; et super illud Matt. 21: Ejiciebat omnes vendentes, et ementes, etc., dicit idem Hier. 2: Mihi inter omnia signa quæ fecit Dominus, hoc videtur esse mirabilis, quod unus homo, et illo tempore contemptibilis, potuerit ad unius flagelli verbera tantam ejicere multitudinem. Igneum enim quiddam atque sydereum radiabat ex oculis ejus, et divinitatis majestas lucebat in facie ejus. Et Orig. dicit super Joann. 3, hoc esse majus miraculum, eo quo aqua conversa est in vinum, eo quod illic inanimata subsistit materia, hic vero tot millium hominum domantur ingenia. Et super illud Joann. 18: Abierunt retrorsum, et ceciderunt in terram, dicit Aug. 4: Una vox tantam turbam odiis ferocem, armisque terribilem, sine telo ullo percussit, repulit, stravit; Deus enim latebat in carne. Et ad idem pertinet quod dicitur Luc. 4, quod Jesus

Super illud Matt. 9: Cum transiret, vidit hominem sedentem, t. 9.

² Super illud Matt. 21: Videntes Pharisei et Scribæ mirabilia quæ fecit, tom. 9.

³ In fol. 128, qui lib. primo, in lucem prodit anno Domini 1535, Parisiis, apud Carolum Guillare.

⁴ Tract. 112 in Joann., post med., tom. 9.

transiens per medium illorum ibat. Ubi dicit Chrys. quod stare in medio insidiantium et non apprehendi, divinitatis eminentiam ostendebat. Et quod dicitur Joann. 8: Jesus abscondit se, et exivit de templo; ubi Augustinus dicit: Non abscondit se in angulo templi quasi timens, vel post murum aut columnam divertens; sed divina potestate se invisibilem insidiantibus constituens, per medium illorum exivit. Ex quibus omnibus patet, quod Christus quando voluit, virtute divina animas hominum immutavit; non solum justificando, et sapientiam infundendo, quod pertinet ad miraculorum finem, sed etiam exterius alliciendo, vel terrendo, vel stupefaciendo, quod pertinet ad ipsa miracula.

Ad secundum dicendum, quod Christus venerat salvare mundum, non solum virtute divina, sed per mysterium incarnationis ipsius. Et ideo frequenter in sanatione infirmorum non sola potestate divina utebatur, curando per modum imperii, sed etiam aliquid ad humanitatem ipsius pertinens apponendo. Unde super illud Luc. 4: Singulis manus imponens, curabat omnes, dicit Cyrill. 1: Quamvis ut Deus potuisset omnes verbo pellere morbos, tangit tamen omnes, ostendens propriam carnem efficacem ad præstanda remedia. Et super illud Marc. 8: Exspuens in oculos ejus impositis manibus, etc., dicit Chrysostomus: Sputum quidem, et manus imponit cæco, volens ostendere quod verbum divinum operationi adjunctum miracula perficit; manus enim operationis est ostensiva, sputum sermonis ex ore prolatis. Et super illud Joann. 9: Fecit lutum ex sputo, et linxit lutum super oculos cæci, dicit Augustinus 2: De saliva sua lutum fecit, quia Verbum caro factum est. Vel etiam ad significandum, quod ipse erat qui ex limo terræ hominem formaverat, ut Chrys. dicit. Est autem circa miracula Christi considerandum, quod communiter perfectissima opera faciebat. Unde super illud Joann. 2: Omnis homo primum bonum vinum ponit, dicit Chrysostomus 3: Talia sunt Christi miracula, ut multo his, quæ per naturam fiunt, speciosiora, et utiliora fiant. Et similiter in instanti infirmis perfectam sanitatem conferebat. Unde super illud Matt. 8: Et surrexit, et ministrabat illis, dicit Hiero-

¹ L. 4 in Joan.

² Tract. 44 in Joann., non remote a princ., tom. 9.

³ Homil. 21 in Joann., post med. illius, tom. 3.

nymus 1: Sanitas, quæ confertur a Domino, tota simul redit. Specialiter autem in illo cæco contrarium fuit propter infidelitatem ipsius, ut Chrys. dicit 2. Vel sicut Beda dicit 3: Quem uno verbo totum simul curare poterat, paulatim curat, ut magnitudinem humanæ cæcitatibus ostendat, quæ vix et quasi per gradus ad lucem redeat, et gratiam suam nobis indicet, per quam singula perfectionis incrementa adiuvat.

Ad tertium dicendum quod, sicut supra dictum est 4, Christus miracula faciebat virtute divina. Dei autem perfecta sunt opera, ut dicitur Deuter. 32. Non est autem aliquid perfectum, si finem non consequatur; finis autem exterioris curationis, per Christum factæ, est curatio animæ, et ideo non conveniebat Christo ut alicujus corpus curaret, nisi ejus curaret animam. Unde super illud Joann. 7: Totum hominem sanum fecit in sabbato, dicit Augustinus 5, quod curatus est ut sanus esset in corpore, et credidit ut sanus esset in animo. Specialiter autem paralytico dicitur. Dimittuntur tibi peccata, quia, ut Hieron. dicit, super Matt. 6, datur ex hoc nobis intelligentia, propter peccata plerasque evenire corporum debilitates; et ideo forsitan prius dimittuntur peccata, ut causis debilitatis ablatis, sanitas restituatur. Unde et Joann. 5 dicitur: Jam noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Ubi dicit Chrysostomus 7: Dicimus quod ex peccatis nata erat ei ægritudo. Quamvis autem, ut Chrys. dicit super Matt. 8, quanto anima est potior corpore, tanto peccatum dimittere, majus sit quam corpus sanare, quia tamen illud non est manifestum, fecit minus, quod est manifestius, ut demonstraret majus, et non manifestum.

Ad quartum dicendum, quod super illud Matth. 9: Videte ne quis sciatur, dicit Chrysostomus 9: Non est hoc contrarium, quod hic di-

¹ Super illud Matt. 8: Cum venisset Jesus in domum Petri, t. 9.

² Hom. 9 in Matth. innuitur.

³ Marc. 8. Est c. 34, secundum ejus ord., t. 2.

⁴ Q. præc., art. 2.

⁵ Tract. 30 in Joann., a med., tom. 9.

⁶ Matth. 9, super illud: Quid est facilius dicere, t. 9.

⁷ Hom. 37 in Joann., t. 3.

⁸ Hom. 30 in Matth., a med., t. 2.

⁹ Hom. 13, non multum longe a princ., tom. 2.